

СЗН

JSSN 0136—7064

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1989

ДЕКАБРЬ

12 №

Бастыра ороондордунг пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫНГ БЛОКНОДЫ

КПСС-тинг Горно-Алтайский обкомынын
идеологический бөлүги

1989 i.

АЛТАЙДЫНГ БИ
ТУУЛУ АЛТ

КОММУНИСТТЕРДИН ЈААН УЧУРЛУ ЗАДАЧАЛАРЫ

Келер жылда 4 мартта РСФСР-дин ле јербойындагы Советтердин албаты-депутаттарын тудатан выборлор өдөр.

Бу выборлорго областьтын партийный организациязы бойынын политический платформазыла барып јат. КПСС-тин XXVII съездинин ле XIX Бастырасоюзный партийный конференциянын јөптөри аайынча тургузылган бу платформа экономикада ла общественнын бастыра јүрүминде јангыртуларды тереңжидерине, совет кижинин материальный ла духовный керексигенин јеткилдеерине ууланган.

Туулу Алтайда јангыртулар јаан једимдү өдөри келер выборлордо бис Советтерге депутат эдип кемди тудуп алганыстан тын камаанду болор. Депутаттардын тоозында областьтын ла Төрөлистин керектери учун тын кичеенген, албаты-калыктын јилбүлери, турган задачаларды бүдүрөри учун бастыра бойынын ченемелин, арга-чыдалын ла билерин берип иштенерге белен улус болор учурлу. Выборлорго белетенери, депутаттарга кем тудулары партийный организациялардан тын камаанду.

Областьтын партийный организациязы выборлорго барып јаткан программазы совет обществодо јангыртулар эдери јанынан КПСС-тин стратегиязы аайынча тургузылала, элден озо экономиканы тыгылтканы, демократияны элбеткени ажыра Туулу Алтайдын бастыра албатызынын јадын-јүрүминин материальный кемин бийиктедерине ле культуразын јарандыраына ууланды.

Партийный организациялардын выборлор алдында өткүрип турган јартамал ла төзөмөл ижи кажы ла коллективте ишти јаан једимдү эдерине ууланар учурлу.

Политический платформада областьтын партийный организациязы, бастыра ишкүчиле јаткандар тургуза бүдүретен задачалар, туура салбай эдетен керектер, бүгүн ле эртен бүдүретен иш айдылган.

Элден озо улусты аш-курсакла, керектү товарларла

жеткилдеерине ајаруны тыгыдар. Келер эки жылдын туркунына этти ле сүтти, олордон жазаган курсакты јиирин кижии бажына медицинский норманын кемине јетирер. Картошконы, маала ажын, јүзүн-башка јиилектерди садарын элбедер.

Партийный организациялар депутаттарла кожо улусты промышленность эткен товарларла јеткилдеери, албатыга керектү товарларды областын предприятиялеринде көптөдө эдип чыгарары, чынгдыйын јарандыары јанынан кичеенер.

Улус јуртаар туралар тудар задачаны бүдүреринде коммунист-депутаттар строительствоны подрядла, хозяйственный эп-аргаларла тыгыдарына, улус бойына тура тударына, јашөскүримнин туралар тудар биригүлерине, кооперативтерге јөмөлтө эдер.

Улустын су-кадыгын корыыр ишти јарандыар, энелерге ле јаш балдарга кичеemelди тыгыдар. «Су-кадыктын» программасы аайынча улусты медицинский јеткилдеер иш кажы ла јуртта бийик кеминде төзөлөр учурлу.

Областын партийный организациязын закондорды бузуп, ээжи-јанды бүдүрбей турган каршулу керектер көптөп турганы, аракыдаш тыгыганы, јашөскүримнин ортодо коомой кылыктар, идейный булгалыш болуп турганы чочыдат. Коммунист-депутаттар Законго јөмөнип, иште дисциплинаны тыгыдары, каршулу кылыктарды јоголторы учун тартыжары политический платформада айдылды.

Областын партийный организациязы Туулу Алтайда политический айалганы јарандыары јанынан јаан иш өткүрип јат. Албаты-калыктын ортодо јартамал ишти ачык-јарык куучын ажыра өткүрип, партийный организация административно-командный эп-аргала башкарарын јаратпай туру. Бу ишти коммунисттер науканын, культуранын ла искусствонын ишчилериле, творческий союзтарла, бойы төзөлгөн биригүлерле өмөлөжип өткүрер.

Идеологический иштин баш ууламјызы ла төс учуры улусты улу Ленин баштаган керектерди, Октябрьдын амадуларын ичкери көндүктирерине, јүрүмдеги керектер учун каруулу болорына тазыктыары.

Коммунисттер бистин көп национальностторлу Совет государство бирлик болоры учун интернационализмнин ээжилериле башкарынып тартыжар, ончо албатылардын најылыгын тыгыдарын, кажы ла кижинин праволорын,

кандый нациялу болгонынан камаан јокко јеткилдеерин кўнўн сайын кичеер.

Партийный организация албатынын депутаттарыла кожо «Партиянын эмдиги ۆйдۆгү национальный политиказы» аайынча КПСС-тин платформазыла башкарынып, областьтын јеринде јуртаган ук албатылардын национальный тилин, культуразын, јанжыккан ээжи-јангын орныктырып јарандыраына јөмөлтө эдер.

Јашөскүримле иштеерине, оморды социализмди јарандыраар амадула үредип тазыктыраына, јиит кыстар ла уулдар областьтын общественно-политический жүрүминде эрчимдү туружарына ајару эдилер. Студенттерге, техникумдарда ла училищелерде үренип тургандарга кичеемелди тыгыдары керектү.

Албатынын үредүзинин, культуранын учреждениелеринин ижин јангырта төзөөри областьтын партийный организациязынын, Советтердин, омордын депутаттарынын ангылу ајарузын керексип јат. Кажы ла избирательный округта бар школго, культуранын учреждениезине, анайда ок медицинский учреждениеге депутат кўнўн сайын ајару эдер учурлу.

Келер јылда РСФСР-ге, јербойындагы Советтерге алба-депутаттар тудары, башкартунын јангы органдарын төзөөри — бистин ороондо политический системаны јангыртарында, правовой социалистический государствоны төзөөринде — јангы јаан алтам болуп јат. Онын учун 4 марттагы выборлорго белетенери ле бийик кеминде өткүрери јанынан областьтын партийный организациязынын, коммунисттердин алдында каруулу задачалар тура берди.

Выборлорго белетенген ۆйдө өдүп турган јуундарда, ишкүчиле јаткандар иштеген коллективтерде, анайда ок улус јуртаган јерлерде өткүрип турган иште докладчиктер, пропагандисттер ле агитаторлор областьтын партийный организациязынын платформазын јартап айдып берери керектү.

Платформада областьтын партийный организациязы демократияны элбедери, Советтерди тыгыдары, командно-административный эп-аргаларла башкараын јоголторы јанынан јозок көргүзер деп айдылган. Партийный комитеттердин аппаратады коммунисттердин ле эл-јоннын шүүлтези ле партактивтин шинжүзи аайынча төзөлөр. Башка-

раачы ишчилерди ишкүчиле јаткандардын коллективтери көп кандидаттар көстөгөни ажыра тудар.

Партийный комитеттер Советтердин бажында туратаны, оморды командовать эдери эмди јарабас. Партиянын, Советтердин ле омордын органдарынын ижи башка болоры керегинде В. И. Лениннин јакарузын областьтын партийный организациязы кыйа баспастан бүдүрер.

Областьтын, омордын, аймактын, јурттын јүрүминин јаан учурлу керектерин албаты-калык турушканы ажыра бүдүрип турар. Областной, оморской, аймачный, јурт ла поселковый Советтердин јуундарында избирательдер турушканы тузалу болор.

Депутаттар эл-јоннын бастыра калыгынан тудулза, Советтердин ижи албатынын јилбүлерине јараар.

Выборлорго белетенген өйдө элбеген јартамал-политический иш областьтын партийный организациязынын алдында турган задачаларды бүдүрериле көнү колбулу болор учурлу. Андый задачалардын бирүзи — колхозтордын ла совхозтордын малын кыштадып турган улусла иштеери, оморго кичеемелди тыныдары. Мал јакшы кыштап чыкканынан 1990 јылдын пландары бүдери камаанду. Бу иште коммунисттер баштаачы јерде турар учурлу.

Т. ЯИТЫНОВ

ВЫБОРЛОР АЛДЫНДАГЫ ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ ИШ

Областынын партийный организациязынын жүрүминде бүгүн эң каруулу ой. РСФСР-дин ле жербойындагы Советтердин депутаттарын тудатан выборлор алдында иш тын-ый берди. Выбор алдында иш канайда өдөр, ого партийный организациялар кандый камаанын жетирер? СССР-дин албаты-депутаттарын туткан выборлор өткөнүн ле ороондо, бистин областьта боло берген политический ле социально-экономический айалганы аяруга алза, бу сурак тегин эмес, а сүреен жаан учурлу болуп жат.

Выборлор алдында өткүретен иштин стратегиязын ле тактиказын темдектеерде элден озо өткөн выборлор алдында ишти база катап ончо жанынан тереңжиде шүүп көрөр керек. Оны КПСС-тин обкомынын бюросында быжыл апрель айда шүүшкен.

Быжыл 26 мартта СССР-дин албаты-депутаттарын туткан выборлор төзөмөл лө идейно-политический жанынан бийик кеминде өдүп, ишкүчиле жаткандардын общественный эрчими бийиктей бергенин көргүскөн.

Выборлор керегинде Законнын ээжилери аайынча темдектелген өйдө СССР-дин албаты-депутатына эл-жоннын 73 биригүзинен ле иштеги 140 коллективтен кандидаттар көстөлгөн. Избирательный округтар сайын албаты-депутатка бастыразы 31 кандидат көстөлгөн. Кандидаттар көстөгөн жуундарда бастыразы 17 мун кижиге турушкан, 1100 кижиге куучын айткан.

706, 708, 709 номерлү избирательный округтарда выборлор алдындагы жуундар өткөн. СССР-дин албаты-депутатынын кандидатына 10 кижиге көстөлгөн. Жети округтын үчүзінде эки кандидаттан болгон.

Ончо жерлерде агитпункттар, избирательдердин клубтары жазалган. Жартамал иш ле агитация элбеде төзөлгөн. Анчада ла эки кандидатту округтарда тартыжу, жартамал иш тын өткөн.

Выборлор алдындагы ишти областьтын «Звезда Алтая» ла «Алтайдын Чолмоны» газеттери, Кош-Агаш ла Шебалин аймактардын газеттери, областьтын радиоберилтези, аймактарда радиогазеттер элбеде көргүскен. Газеттерде 120 материал (репортажтар, очерктер, интервью) жарлалган. Областьтын радиозы 30 берилте эткен. Ончо кандидаттарга газетке статья жарлаар, радио ажыра куучын айдар арга берилген.

Выборлор өткөн күнде — 26 мартта списокко бичилген 121140 избирательдерден 111216 киж, эмезе 91,8 проценти үн береринде турушкан.

Je оныла кыштой выборлорго белетенген өйдө, анчада ла баштапкы күндерде партийный комитеттердин, баштамы парторганизациялардын, жербойындагы Советтердин ижинде азийгы, жанжыккан ээжилерден айрылбаганыла колбулу једикпес-тутактар көп болгон. Кезик јерлерде выборлорго белетенери јанынан партиянын ла башкарунын јөптөриле коомой танышканы, оморды бүдүрерин кичеебегени јарталган.

Избирательный участоктор төзөөрине, участоктордын избирательный комиссияларын көстөөрине керектү ајару эдилбеген. Кандидаттарды көстөйтөн јуундар ла конференциялар орой башталган. Азийдагы аайынча «өрөртинен» јакару сакып отурып калгандар. Эл-јоннын кезик биригүлери бойынын праволорын тузаланып болбодылар. Партийный организациялар депутаттын кандидадына ишмекчилерди көстөөри јанынан чокым ууламјылу иш өткүрбегендер. Онын учун албатынын депутадына кандидат эдип бир де ишмекчи көстөлбөгөн.

Кандидаттарла туштажатан јуундар үзүлген учуралдар болгон. Кезик јерлерде избирательдердин списокторын орой тургускан, избирательный участокторды јазаары оройтыган.

Кезик учуралдарда агитаторлор, партийный актив Законнын ээжилерин, кандидаттардын биографияларын јетире јартабай, бойынын коллективинин социально-экономический керектерин ондобой тургандар. Райондо, округта, областта выборлор алдындагы иш өдүп турганы керегинде јетирүлер избирательдерге бойынын өйинде јетпей турган.

Агитация, јартамал иш өткүрерине комсомолдын, профсоюзтын ишчилери, специалисттер, ученыйлар, юристтер турушпаган. Бүдүмјилү улустын кезиги бойынын

кандидады учун туружар арга-чыдалы ла билгири јок болгон. Кандидат учун агитация керишле божоп турган учуралдар болды. Типографияда кепке баскан ла колло јазган көргүзүлү агитацияда куру кычырулар учурап турды.

Выборлор өдүп турган күнде областьтын радиозы ажыра берилтелерде избирательдерге кычырулар, кандидаттар учун агитация болгон. Закон аайынча анайда эдерге јарабас.

Көп кандидаттарлу округтарда партийный комитеттер бир кижиге јайылып турганы јастыра. Андый кылыктарды избирательдер јаратпай јат.

Өткөн выборлорго белетенген иште өскө дө тутактар ла јастыралар көп болгон. Онын учун эмдиги выборлорго белетенерде оморды јоголторго кичеенер керек. Келер јылдагы выборлор катулана берген политический ле социальный айалгада өдөтөнүн ундыырга јарабас. Башкараачы партийный органдардын тоомјызы јабызай берерде, КПСС-тин обкомынын, горкомынын ла райкомдорынын ишчилерине јербойындагы јүрүмде једикпес-тутактар, јангырта төзөштө јетире эдилбеген керектер учун тын критика болуп јат. Мындай айалгада агитация чоком болор учурлу.

Келер выборлордын амадузы — јаан једимдү иштегедий депутаттар тудуп алары, Советтердин учурын бийик-едери, јербойында бастыра јанды омордын колына берери.

СССР-дин албаты-депутаттарын туткан выборлордо партийный комитеттер јаннын эн бийик органына башчы ишчилерин тударга кичеенгендер. Је кезик округтарда избирательдер омор учун үч бербеген.

Эмди ол јастыраны түзедер керек. Выборлор алдында өткүретен иштин ээжилери областьтын партийный организациязынын быјыл ноябрь айда јарлалган платформазында айдылган.

1989 јылда 20 ноябрьда КПСС-тин обкомынын бюорозы РСФСР-дин ле јербойындагы Советтердин албаты-депутаттарын тудатан выборлорды белетеер ле өткүрер төзөмөл-политический иштердин планын јөптөгөн.

Бүгүн партийный комитеттер выборлорго белетенер ишке чике ууламјы берер, Законды бүдүрери јанынан ишке ајару эдер учурлу. Выборлорго белетенген өйдө јербойындагы партийный органдардын задачаларын ла бүдүретен керектерин М. С. Горбачев КПСС-тин Төс Комитединде 1989 јылда 18 июльда өткөн јуунда мынайда јарта-

ган: јербойындагы айалга аайынча иштинг текши ууламјызын ла учурын јартаары; эл-јоннын күүнин ајаруга алары; кандидаттарды талдап көстөөри, выборлорго белетенер иш бийик кеминде өдөрин јеткилдеери; керектү идеологический иш өткүрери; технический јеткилделгенин шиндеери.

Избирательдер кандидаттардын јараар-јарабазын омор коллективтинг, јурттын, аймактын, городтын, областьтын керектерин, задачаларын бүдүрип болорынан көрөр.

Депутатка кандидаттарды көстөөрдө јакшы кылык-јанду, ижин кичееп эдип турган, ишкүчиле јаткандарга ајарынкай улусты талдаар.

Депутаттардын тоозында јаны улусты көптөдөр. Омор политический ле моральный јанынан бийик, улусла иштеп билер, тоомјылу болор учурлу.

Партийный комитеттер избирательдинг ортодо јартамал иш, агитация өткүрип, кандидаттарга болужар аргалу. Је выборлордо јенип чыгарына кандидат кижі бойы албаданар учурлу. Онын учун кандидаттарга тартыжып чыдажар улусты көстөөр керек.

Мында листовкалар, плакаттар, улусла туштажары база тузалу. Кандидаттардын биографиязын, программаларын билгир тургузар, омордо акту бойынын кылык-јанын, политический кемин, иш башкарып билерин көргүзери керектү болуп јат.

* * *

Выборлорго белетенген өйдө агитационно-пропагандистский ишти ишкүчиле јаткандардын коллективтеринде ле улус јуртаган јерде (ол тоодо: больницаларда, магазиндерде, социально-бытовой јеткилдештинг өскө дө учреждениелеринде) өткүрер. Кандидаттар избирательдерле иштеп турган јерде — цехтерде, бригадаларда, фермаларда, турлуларда тушташканы једимдү болор.

Кажы ла туштажунын кийнинде кандый бир једикпес јоголгоны, јарты јок керектинг аайына чыкканы јакшы. Ол керегинде газет, радио ажыра јарлап турар. Выборлорго белетенген өйдө өдүп турган јуундарды, туштажуларды ээчиде концерт-ойындар, кинофильмдер көргүскени тузалу.

СССР-дин албаты-депутаттарын туткан выборлордо партийный организациялар өткүрген идеологический иште јаан једикпес — идеологияны практикала, чокым айалгала,

коллектив, аймак, область бүдүрүп турган задачаларла колбоштырбаганы. Идеологический иште бис азыйгы эскирген, эмдиги өйгө жарабай турган ээжилерди тузаланганыс.

Партийный организациялар азыйгы ла аайынча көп нургуны активле иштеп тургандар. Мында политический иште кажы ла кижиге једетен некелте бүтпеген. Лекцияларда, докладтарда, пропагандада «јангырта төзөш», «түргендедиш», «кижиге ајару эдер» деген текши сөстөр көп, озор коллективте једикпес-тутактарды јоголторыла, дисциплинаны тыгыдарыла, иштин арбынын бийиктедериле, јангыртулар эдер чоком ишле колбу јок. Пропаганданы јангыртар, өскөртөр деп айдып, канайда јангыртатанын, өскөртөрүн айтпай јадыс. Ол јастыра.

Выборлор алдындагы пропаганданы, бастыра јартамал ишти партийный организациялар башкарар, ого ууламјы берип турар учурлу. Партийный комитеттерде ол аайынча анылу группалар төзөөргө јараар.

Идеологический ишти өткүрер улусты көптөдөр, озорго јангы улусты, ол тоодо депутатка кандидаттарды кожор.

Агитколлективтерди избирательдердин списогын тургузар, јуундарга улус јуур иштен айрыыр керек. Бу ишти эдетен өскө улус бар. Агитатордын алдында турган задача — депутатка көстөлгөн кандидаттар учун чоком агитация өткүрети.

Агитация өткүреринде башкараачы ишчилерди, творческий ле научно-технический интеллигенцияны јалтаныш јоктон тузаланар керек. Партиянын ла башкарунын политикаын јартаар ишти блааш-тартыш ажыра өткүргени једимдү болор.

Культуранын тураларынын, клубтардын, библиотекалардын ижин тыгыдар, озордо избирательдердин клубтарын, јартамал-политический иштин төс јерин ачар.

Ончо јерлерде избирательдердин јакылталарын, комыдалын, шүүлтелерин јуур, озорго түрген каруу берерин јеткилдеер, озор аайынча эдилген иш керегинде элбеде јарлаар.

Эл-јоннын шүүлтезин мындый социальный бөлүктер аайынча јуур:

- городтын ла јурттын улузы;
- промышленный предприятиялердин ишмекчилери;
- јашөскүрим, студенттер;
- үй улус;

— военнослужащийлер;

— пенсионерлер.

Партийный организациялар политический эп-аргаларды тузаланып, жангырта төзөштин политиказы ажыра формальный эмес биригүлердин керсү шүүлтелү улузын бириктирип, бойына тартып алганы текши тузалу болор. Онын учун ол биригүлердин программаларыла таныжары, баштаачы ишчилериле туштажып куучындажары, жөптөжөри партийный организациялардын кичеенип эдер кереги.

Выборлорго барып жаткан өйдө партийный комитеттердин, баштамы парторганизациялардын алдында турган эн жаан учурлу задача — ишкүчиле жаткандардын коллективтеринде чике политический ууламжылу, јилбиркеп, бийик арбынду иштенгедий, нак айалга болорын јеткилдеери.

Бүгүнги күнде тын политический ийде — иштеги коллективтердин советтери боло берди. Парторганизациялар ол советтерле бирлик платформа тургузып алала, выборлорго белетенген иште кожо туружары кыйалта јоктон керектү.

Ишкүчиле жаткандардын сагыш-шүүлтезин угуп, оlorдын күүн-табын ајаруга аларга өмөлик договорлор тургузар ишти (1990 жылдын январь — февраль айларын) тузаланар.

Выборлор алдында өткүрип турган иште тын блааштартыш улус јуртаган јерлерде өдөтөн иште болотоны јарт. Көп партийный организациялар өткүрип турган јартамал иште — улус јуртайтан јерлер эн ле күчи. Мында пенсионерлер, кенеген улус көп. Оlorдын јадын-јүрүминде једик-пес-тутактар анчада ла көп учурайт. Оныла колбой комыдалдар болуп јат. Онын учун андый јерлер јаар јартамал иш, агитация өткүрерге аңылу улус ийгени јакшы. Анчада ла башкараачы ишчилер барза, оlor көп комыдалдардын аайына ол ло јерде чыгар, улуска чоком ла јарт каруу берип турар эди.

Јиит избирательдерле иштеерине аңылу ајару болор учурлу. Öткөн јылдарда төзөлип туратан јиит избирательдердин клубтары, јашөскүримнин общественно-политический клубтары тузалу ижин көргүскен. Эмди андый клубтарды төзөйлө, ижин јилбүлү эткени выборлор алдындагы идеологический ишке јөмөлтө эдер. Комсомолдордон депутатка тудулары учун тартыжуга јөмөлтө эдип, болужар керек.

Выборлор алдындагы политический кампанияда научный, творческий интеллигенцияла иштеери јаан учур-

ду болуп жат. Бүгүнгү күнгө жетире ороондо өткөн политический кампанияларда, ол тоодо СССР-дин албаты-депутатарын туткан выборлордо интеллигенциянын эрчими сүреен тыг бололо, улустын сагыш-шүүлтезине жаан камаанын жетиргендер. Олор партия тургускан амадуларды, задалчаларды бүдүрерине эл-жоннын элбек калыгын көдүрүп, жаан једимдерге једин алар арга-чыдалду.

Избирательный кампанияда газеттердин ле радионун учуры сүреен жаан. Газеттер ажыра јарлалатан материалдардын, радио ажыра куучындардын жаан учурлу сурактарын ажындыра пландаар, авторлордын тоозында — юристтер, писательдер, журналисттер, башкараачы партийный ишчилер болор учурлу.

Јаан учурлу политический, юридический сурактарды јартаган статьялар ла радиоберилтелер улай јарлалып турарын пландаар.

Депутатка көстөлгөн кандидаттар радио ажыра куучын айдарын јеткилдеер, бичиген статьяларын, олорло журналист куучындашканын газеттерде јарлаар.

Јербойындагы Советтерге депутаттар тудатан выборлордо партийный комитеттерге, баштамы партийный организацияларга избирательдердин үни учун јенил эмес тартыжу өткүрерге келижер. Бу тартыжуда бийик кеминде болорго бойынын ижинде бар једикпес-тутактарды, олордын шылтактарын катап ла катап теренжиде шүүп көрөр, олорды түрген түзедип јоголтотон аргалар ла јолдор темдектеп алар керек. Эң ле учурлузы — улустын, избирательдердин шүүлтезин угары.

Г. КУКУНОВ,

КПСС-тин обкомында идеологический
бөлүктин заведующийинин заместители

ЖЫЛДЫҢ УЧЫНДАГЫ МЕРГЕНДУ ИШ

(Областынын экономический ле социальный өзүмининг планы январь — октябрь айларда бүткөнү)

I. Промышленность

Быжылгы жылдын январь — октябрь айларында областынын промышленнозсы продукция эдип чыгарар планды 95,9 процентке бүдүрди.

Договорлор аайынча молжуларын 17 предприятие (54 проценти) бүдүрди. Олордын тоозында: эткомбинат, «Веселый» рудник, Чамалдагы мехагашхоз, Акташтагы рудоуправление, бөс согор, кийим көктөөр, тюль эдер фабрикалар, калаш быжыраар завод, типография. Оныла коштой алты предприятие договорлор аайынча молжуларын бүдүрбеген. Олор төрт миллион салковойдын продукциясын жетире бербедилер. Өдүк көктөөр фабрика — 304 мун, Устүги-Кадындагы агашпромхоз — 687 мун, Турачактагы агашпромхоз — 504 мун, Каракокшодогы агашпромхоз — 422 мун салковойдын продукциясын жетире бербедилер.

* * *

Промышленностьтын предприятиелери он айдын туркунына эткен продукциянын текши кеми, былтыргы жылдагызына көрө, 4,8 процентке жабызады. Продукциянын кемин жабызаткан 16 предприятиенин тоозында: Устүги-Кадындагы агашпромхоз — 50 процентке, Горно-Алтайский агашпромхоз — 60 процентке, эткомбинат — 69 процентке, Каракокшодогы агашпромхоз — 64 процентке, абра-чанак эдер завод — 74 процентке.

* * *

Өткөн он айдын туркунына областта пландалганына үзеери 986 кубометр жуунтылу темир-бетон, 250 мун

квадратный метр бөстөр, 498 мун квадратный метр тюль, 25 тонн сарју эткен.

Оныла коштой кезик продукцияны эдип чыгарар план бүтпеди. Планга 103 мун кубометр агаш, 234 мун кирпич, 266 тонн эт, 120 тонн колбаса, 7 тонн сыр јетире берилбеди.

* * *

Албаты тузаланар товарларды январь — октябрь айларда 79,2 мун салковойдын эткен, эмезе план 106 процентке бүткен. Өзүмнинг тебүзи — 108 процент болды. Былтыргы жылдын бу ойине көрө, албатыга керектү товарларды алты миллион салковойго шыдар көп эткен. Оныла коштой кезик предприятиелер товар эдип чыгарар јакылтаны бүдүрбедилер. Одын белетеер промышленностьтын предприятиелери — 27,3 мун, өдүк көктөөр фабрика — 584 мун салковойдын продукциязын јетире бердилер. Улуска керектү товарлар эдерин, былтыргызына көрө, Кан-Оозындагы агашхоз, Үстүги-Кадындагы агашпромхоз, Турачактагы агашпромхоз астаттылар.

Аш-курсак эдеечи промышленностьтын предприятиелери планды 107 процентке бүдүреле, планга үзеери 173 мун салковойдын продукциязын бердилер.

II. Капитальный строительство

Областьта жүзүн-башка объекттер тударына 85,3 миллион салковой чыгымдалды. Жылдык план 66 процентке бүткен. Капитальный строительство өткүрер иш Горно-Алтайск городто јаан једикпестү өткөнин темдектеер керек. План 54 процентке бүтти. Майма аймакта — 74, Шебалин аймакта — 51 процентке бүткен.

Өткөн 10 айдын туркунына областьта строительство өткүрип турган организациялар бойынын арга-чыдалыла 34,6 миллион салковойдын ижин бүдүрдилер. План-јакылта 91 процентке бүткен. Подрядла бүдүрер иштердин планын текши строительный трест — 81 процентке, «Катунь-гэсстройдын» СУ — 81 процентке бүдүрген.

Быылгы жылдын баштапкы ноябрьга строитељдер текши ич кеми 51 мун квадратный метр туралар тудуп табыштырдылар. Былтыргы жылдагызынан 15 процент ас.

III. Агропромышленный комплекс

МАЛ ӨСКҮРЕРИ

Баштапкы ноябрьга јетире этке тирүге бескеле 17,7 мун тонн мал табыштырган, былтыргызына көрө, 101 процент; 42,8 мун тонн сүт табыштырган, былтыргызына көрө, 95 процент. Фермаларда 135,4 мун уй мал, ол тоодо 48,2 мун саар уй, 1 миллионноң эмеш көп койлор ло эчкилер бар. Былтыргы јылдын бу ойгө көрө, саар уйлардын тоозы — 3, койлордын ла эчкилердин тоозы — 4 процентке өскөн.

Государствого эт табыштыары, былтыргы јылдын бу ойине көрө, 311 тонн, эмезе 1 процентке көптөгөн. Этке мал табыштыарын Чой, Турачак, Ондой, Көксуу-Оозы, Улаган аймактардын хозяйстволоры көптөттилер. Эткомбинатка мал табыштыарын Майма — 11, Шебалин — 16, Кан-Оозы — 15, Кош-Агаш аймак — 6 процентке аstatтылар.

1-кы ноябрьга заводторго сүт келип турганы, былтыргы јылдын бу ойине көрө, 2 мун тонн, эмезе 5 процентке астаган. Көксуу-Оозы аймак сүтти саап аларын былтыргы јылдагызынан 5,5 мун центнерге, эмезе 5 процентке көптөткөн. Кажы ла уйдан сааган сүт бастыра аймакта орто тооло 121 килограммга бийиктеген.

Је өскө аймактарда сүт астаганын темдектеер керек. Майма аймак былтыргызынан — 564 тонн, Шебалин — 587, Ондой — 317, Кан-Оозы аймак — 535 тонн аstatтылар. Шебалин аймакта «Каракольский» совхоз сүтти, былтыргызына көрө, 253 тонн, Майма аймакта Горно-Алтайский совхоз-техникум — 251, Турачак аймакта Дмитриевкадагы совхоз — 201, Чой аймакта Ыныргыдагы совхоз — 142, Ондой аймакта Карл Маркстын адыла адалган колхоз — 115, Калининнинг адыла адалган колхоз — 93, Кан-Оозы аймакта «Путь Ильича» колхоз — 116, «Путь Ленина» колхоз — 190 тонн ас саап алган.

Кажы ла уйдан эн ле көп сүтти (2231 килограммнан) Майма аймактын хозяйстволорында саап алган. Эн ле ас сүтти (1488 килограммнан) Ондой аймактын хозяйстволорында сааган.

Јаш мал алары былтыргы јылдагызынан көптөди: бозулар — 2685 тынга (6 процентке), кураандар ла уулактар — 23504 тынга (5 процентке). Бозулар алары Шебалин

аймакта Ченелте өткүрер хозййстводо 131 тынга, эмезе 7 процентке астаган, Кан-Оозы аймактын хозййстволорында — 130 тынга, эмезе 4 процентке астаган. Шебалин аймактын хозййстволоры кураандарды ла уулактарды 652 тын, эмезе 2 процентке ас алдылар.

10 айдын туркунына областьтын хозййстволорында уй малдан 5470 тын өлгөн, былтыргызынан 16 процентке ас. Оныла коштой кезик аймактарда уй мал былтыргызынан көп корогон. Темдектезе, Майма аймактын хозййстволорында — 103, Чой аймакта — 110, Шебалин аймакта — 111, Турачак аймакта — 125 процент болды.

Койлор ло эчкилер былтыргызынан 13,3 мунг тынга ас өлгөн, эмезе 16 процентке ас. Кан-Оозы аймактын хозййстволоры кой ло эчки өлөрин 23 процентке, Ондой аймактын колхозторы 31 процентке астаткан. Сок жаньыс Шебалин аймакта койлор ло эчкилер былтыргызынан 4 процентке, эмезе 309 тынга көп өлгөн.

ЈУРТ ХОЗЯЙСТВОНЫНГ ПРОДУКЦИЯЗЫН ГОСУДАРСТВОВО САДЫП ТУРГАНЫ

Областьтын колхозторы ла совхозторы 10 айдын туркунына государственного 25 мунг тонн эт табыштырдылар. Былтыргы жылдын бу ойине көрө, государственного эт сатканы 1421 тонн, эмезе 5 процентке астады. Туш улустаг эт садып алар план 39 процентке бүткен. Потребкооперация планын 59 процентке бүдүрди.

Сүт садып алганы, өткөн жылдагызына көрө, 3335 тонн, эмезе 8 процентке астады. Туш улустын сүт садып алар план 70 процентке бүткен. Потребкооперация планын 39,3 процентке бүдүрген.

Түк садып алар план 93 процентке бүткен. Былтыргы жылдын бу ойине көрө, 1393 центнер түкти ас садып алган.

АГРОПРОМНЫНГ САДУЗЫ

Садунын планын он айдын туркунына 114 процентке бүдүрген, потребкооперация — 100,6 процентке бүдүрген.

Былтыргы жылдын кемине көрө, агропромнын предприятиялеринде саду 636,2 мунг салковойго, эмезе 21 процентке, ол тоодо совхозтордо — 529,9 мунг салковойго, эмезе 40 процентке көптөгөн. Потребкооперация јурт хозййствонын продукциязын садар планы 100,1 процентке бүдүрген.

IV. Саду

Государствонун садыжып турган предпрятиелеринде, потребкооперацияда, улус текши курсактанар предпрятиелерле кожо 10 айдын туркунына садунын текши кеми 207 миллион салковой болды, өткөн жылдын бу ойине көрө, 7 процентке көптөгөн.

Бастыра область садунын планын 102 процентке бүдүргөн. Планды сок жагыс Кан-Оозы аймак бүдүрбеди.

V. Улусты жеткилдеери

Улустын жадын-жүрүминде керексигенин акча төлөттүрүп жеткилдеп турган предпрятиелер ле организациялар 20 миллион салковойдын ижин эттилер. Пландалганына үзеери 128 мун салковойдын ижи эдилди. Планды Чой аймак — 103, Ондой аймак — 106, Горно-Алтайск город — 105 процентке бүдүргөн.

Албаты-калыкты бытовой жеткилдеш 402 мун салковойго өсти.

ҮРЕДҮНИ ЈАҢЫРТА ТӨЗӨӨР

Бу жуукта КПСС-тинг обкомынын бюросы «Ишкүчиле јаткандардын политический ле экономический үредүзинин системазын јаңырта төзөөри керегинде» КПСС-тинг Төс Комитедининг јөбин бүдүрери јанынан КПСС-тинг Горно-Алтайский горкомынын өткүрип турган ижин шүүшкен.

Партиянын Төс Комитедининг бу јөбин јүрүмде бүдүрери јанынан КПСС-тинг горкомы политический ле экономический үредүни городто јаңырта төзөөр чокым иштер темдекейле, јүрүмде бүдүрип баштаган. Ишкүчиле јаткандардын политический ле экономический үредүзин төзөп башкарары партиянын горкомынын ла баштамы партийный организациялардын өткүрип турган идеологический ижининг төс јеринде тура берген. Политический үредүнинг — 157, экономический үредүнинг 138 школдоры ла семинарлары төзөлөлө иштеп јат. Олордо тогус мун кизи үренет. Үредүни 355 пропагандист өткүрип туру. Пропагандисттердин курстары ла семинарлары өдүп јат.

Орооннын экономиказын ла совет общественнын политический системазын јаңырта ла өскөртө төзөп турганынан улам ишкүчиле јаткандар экономиканын сурактарын тын јилбиркеп үренип турулар.

Андый да болзо, партийный организацияларда политический ле экономический үредүни төзөйлө, оны једимдү эдип аларын партиянын горкомы чокым башкарбай турганын КПСС-тинг обкомынын бюросы темдектеди.

Городто ишкүчиле јаткандар иштеп турган коллективтерде партиянын Төс Комитедининг јөбинде айдылганы аайынча үредүни элбедер, чынгдыйын јарандыар, кемин бийиктедер ордына астадып ийдилер. Кезик коллективтерде политшколдор иштебей токтогон.

Үч жыл мынан кайра политшколдор 33 коллективте бар болгон, бүгүн дезе, јүк ле 16 коллективте арткан. Өскөлөри бир де шылтагы јокко јабылып калды.

Арткан политшколдор производственный коллективтерде эмес, школдордо ло училищелерде, медицинский ле административно-башкараачы учреждениелерде.

Коммунисттер кайда ла канайда үренетенин жартап башкаарын баштамы партийный организацияларга мол-жоп салала, партиянын горкомы төзөмөл иш өткүрбей, үредүни кичееп башкарбай, шиндебей турарда курчый берген эмдиги политический айалгада коммунисттердин политический үредүзи тынгыр ордына уйадай берди, иштеги коллективтерде политический камааны астады. Ого үзеери калганчы жылдарда кычырып турган лекциялардын чындыйын жарандырар иш өткүрер шылтакла лекторлордын тоозын тын астаттылар. Городто лекторлордын ла докладчиктердин тоозы эки катап астады. Кезик коллективтерде, ол тоодо көп улустуларында бир де шылтагы жоктон политкүндөр өтпөй барды.

Партиянын горкомы ишкүчиле жаткандардын экономический үредүзинин системазында үредү төзөп лө өткүрүп турганын шиндебей туру.

КПСС-тин Төс Комитединин жөбинде экономический үредүнин системазын башкаратанын албаты-депутаттардын Советтерине ле профсоюзтарга берер эткени бүтпей жат. Ишкүчиле жаткандардын экономический үредүзин башкаратан совет городто төзөлбөгөн. Партиянын горкомы, горисполком экономический үредүни калганчы эки жылда кичееп башкарбаган, пропагандисттерди үредип белетебеген.

Улус ла кош тартар автопредприятиелерде, абра-чанак ла кирпич эдип турган заводтордо, өдүк көктөөр фабрикада, «Алтай самовар» кооперативте, ремонтно-строительный управлениеде ле өскө дө предприятиелердин коллективтеринде экономический үредүнин школдорында үредү өдөри там ла астап турала, быжыл чек токтоды.

Электросетьтин предприятиезинде, «Алтай самовар» кооперативте, «Электросигналдын» филиалында, абра-чанак эдер заводто, коопанпромхозто, «Журтхозтранстын» автопредприятиезинде, мебель эдер цехте, Горно-Алтайсаду-да партийный организациялар КПСС-тин Төс Комитединин Жөбин бүдүрери, ишкүчиле жаткандардын политический ле экономический үредүзин жагырта төзөөри керегинде суракты бойынын жуунында бир де катап шүүшпеген, үредүни төзөп башкаратан иштерди темдектебеген.

Јашөскүримди политический үредип тазыктырар ишти төзөгөни чочыдулу боло берди. Комсомолдын үредүзинин Горно-Алтайск городто бар болгон 29 политшколдон үч жылдын туркунына 18 политшкол артты. Олорго до ВЛКСМ-нын Төс Комитединен, крайкомынан ла обкомынан үредү өткүрер программалар, методика аайынча јартамалдар келбей туру. Городто јашөскүримнин 4 политклубы төзөлгөн. Је олордын ижине комсомолдын горкомы, баштамы организациялар киришпей, политический ууламјы бербей турулар. Политклубтын ижин төзөөри јанынан чокым шүүлте јок.

Партиянын горкомы бүгүн бар политический ле экономический школдор јабылбазын, үредү улай өдүп турзын деп, кичеене берерде, үредүнин кемине ајару эдилбейт.

Демократия элбеп турган айалгада политшколдордо ло экономический үредүде үренип тургандардын, городтын ишкүчиле јаткандарынын ортодо политика јанынан куучын көп болуп јат. Је улустын политический ле экономический билгиринин кеми бийиктебейт.

Городтогы коммунисттердин 80 процентке шыдары партийно-политический иште, ишкүчиле јаткандардын ортодо јартамал иш өткүреринде турушпай јат, бойынын политический билгирин бийиктедери јанынан кичеенбей турулар. Көп коммунисттер бүгүнгү күнде партияда болуп турган керектерди чокым билбес, телекейде болуп турган керектерде, ороондогы политический айалгада ондонбой, курчый берген идейный удурлашта турушпай, керексинбей, КПСС-тин политиказын, социализмнин ээжилерин, марксизм-ленинизмнин үредүзин корулап алары учун тартышпай јадылар.

Өткөн эки жылдын туркунына 15 коммунист партийный билеттерин табыштырып бердилер. Партийный јуундарда турушпай турган коммунисттердин тоозы көптөгөн. 1988 јылда отчетту ла выборлу партийный јуундарда учетто турган коммунисттердин 90 проценти турушкан болзо, 1989 јылда јүк ле 84,3 проценти турушкан.

Анайда көргөжин партиянын горкомы «Ишкүчиле јаткандардын политический ле экономический үредүзин јангырта төзөөри керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин јобин бүдүрип турган болгодый. Ол керегинде горкомнын ишчилери пленумдарда, јүзүн-башка јуундарда куучындагылайт. Ол керегинде, байла, обком, крайком, Төс Комитет

јаар јетирип турган болор. Керек десе, Төс Комитеттин јоби бүдүп турганын горкомнын бюрозында эки катап шүүшкен. Связьтын управлениезинде ле автојолдо баштамы парторганизациялардын качыларынын бу сурак аайынча отчетторын уккан. Је чынынча алза, сурак јанду ла шүүжилген деп айдарга јараар.

Ол эки парторганизациянын качыларын былтыр бюродо угуп шүүшкени керегинде јараткан јөптө јангы јылда баштапкы үредү үзүлгенин темдектейле, «коммунисттердин ле комсомолдордын политический үредүзин, ишкүчиле јаткандардын экономический үредүзин партиянын XXVII съездинин ле XIX Бастырасоюзный партконференциянын јөптөри аайынча төзөзин» деп јакарган.

Быјыл партиянын горкомынын ишчилери ол парторганизацияларга барып шиндейле, бюронын јоби бүткенин темдектедилер. Эмди партиянын обкомынын бюрозына сурак белетеерде горкомнын бюрозынын јобинде айдылганынын көбизи бүтпегени јарталды. Связьтын управлениезинде былтыр бар болгон эки политшкол быјыл иштебей токтоп калды. Суракты шиндеген улус үредүнин кемине ајару этпеген эмтир.

Бүгүнгү күнде политический ле экономический үредүнин көп нургунында куучын социализмнин политический ле идейный төзөлгөлөри, экономикада ла совет общественнын јүрүминде једикпес-тутактарды јоголтотон јолдор керегинде болуп јат. Көп пропагандисттер үренеечилердин, анайда ок ишкүчиле јаткандардын сурактарына каруу берип болбой турулар, эмезе јарты јок, текши сөстөрлө каруу бергилейт. Улус ого бүтпей јат. Андый үредүден туза јок, карын улустын сагыжын булгаар.

Эмдиги айалгада ишкүчиле јаткандардын политический ле экономический үредүзине ајаруны кезем тынғыдары керектү.

Политический ле экономический үредүни төзөп лө башкарып турганында андый ок једикпестер ле тутактар областьтын өскө дө парторганизацияларында бар. Партийный комитеттер ишкүчиле јаткандардын үредүзин бойынын күнүн сайынгы ајарузында тутканы јакшы.

Анчада ла марксизм-ленинизмнин үредүзининг системазын тынғыдар керек. Политический школдор кажы ла коллективте керектү. Олордо өдүп турган үредүлерде теориянын, партиянын политиказынын сурактарын үре-

нип, коллективтин керектерин блааш-тартыш ажыра шүү-
жип, ишти жарандырып алар арга барын көп парторганиза-
циялардын ченемели көргүзөт.

Ишти Төс Комитеттин жөби аайынча чике төзөгөн парт-
организациялар үредү өдүп турганын бойынын ажарузында
тудуп, једимдү ле өдүмдү болорын, үредү коммунисттер-
ге, ишкүчиле јаткандарга социализмнин амадулары учун
тартыжарына керектү билгирлер берерин кичеер учурлу.

Кезик политшколдордо, кружоктордо ло семинарларда
пропагандисттер ле үрөнөөчилер программаны өскөртөр
правозын тузаланып, марксизм-ленинизмнин үредүзинде
классиктердин ижин тузаланары, көп белетенери керектү
јаан сурактарды туура таштап, кыйыжып турганы јастыра.

Үрөнөөчи улус берип турган сурактарды партиянын
горкомынын справочно-информационный төс јеринде
јууп, ол сурактарга чокым ла јарт каруулар белетеп тура-
ры јаан учурлу болуп јат. Сурактарга каруулар берерин-
де ученыйлар ла специалисттер, партийный, советский ор-
гандардын башкараачы ишчилери турушканы јакшы.
Олор ок пропагандисттердин семинарларында турушканы,
сурактар берген коллективтерге барып турары тузалу болор.

Эмдиги өйдөги курчый берген айалга политический
үредүни, партийный ишти база курч, өдүмдү эдип төзөөрин
керексийт. Политический ле экономический үредүни чокым
кижиге, онын некелтелерине ле једимдерине ууландыра-
ры — өйдин некелтези.

Јаан учурлу боло берген сурактар аайынча коммунист-
тердин ле ишкүчиле јаткандардын ортодо јартамал иш
өткүргөдий актив — лекторлор, докладчиктер, консуль-
танттар белетеп алар керек.

Пропагандисттерле иштеер, оларды үредер, оныла коштой
олорго некелтени тынгыдар керек. Пропагандисттер үредү
бийик кеминде өдөри, өдүмдү ле једимдү болоры учун каруу-
лу. Горно-Алтайск городтогы пропагандисттердин јүк ле 20
проценти курстарга, 40 проценти семинарларга келип тур-
ганы јаан једикпес болуп јат. Мында эмезе кезик пропа-
гандисттер бойынын билгирин бийиктедер, таскадузын
тынгыдар күүни јок, эмезе өткүрип турган семинарлар јил-
бүлү эмес. Пропагандисттин тоомјызын бийиктедери јаны-
нан база кичеенер керек. Калганчы өйдө коммунисттер
пропагандист болорынан мойноп турган учуралдар көптө-
ди.

Партиянын Чойдогы, Кош-Агаштагы, Улагандагы райкомдорунун ишчилери, ол тоодо качылары пропагандист болуп, жаан једимдү иштеп турулар. Ол ченемелди өскө аймактарда ла городто таркадар керек.

КПСС-тин обкомунун бюросунун јобинде «Ишкүчиле јаткандардын политический ле экономический үредүзинин системазын јангырта төзөөри керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин јобин жүрүмде бүдүрер иштерди өткүрзин, темдектелген једикпестерди јоголтсын, политический ле экономический үредүнин школдорында ла семинарларында үредүни, јангырта төзөшти идеяно-политический јанынан јеткилдеерине, партийный организациялардын, иштеги коллективтердин ижин јарандыраына тузаланзын деп, партиянын горкомына, партийный комитеттерге, баштамы парторганизацияларга айдылды.

В. И. Лениннин иштерин, партиянын ла Совет государствонун документтерин тереңжиде үренгени ажыра үредүнин теоретический кемин бийиктедер. Уренеечилерге об-щественун јүрүминде болуп турган керектер аайынча түп-шүүлте эдеринде марксизм-ленинизмнин эп-сүмезин тузаланарына болужар, оорды блааш-тартыш өткүрерине, бойынын шүүлтези учун тартыжарына, партиянын политиказын чоком керектер ажыра јартаарына үредер.

Пропагандисттерди талдаар, оорды үредип тазыктарар ишти јарандыраар. Политшколдорго, семинарларга, блааш-тартыштын клубтарына пропагандисттер эди, партийный ла комсомольский ишчилерди ийер. Уредү өткүрип турган улустын идеяно-теоретический кемин бийиктедерге ле таскадузын тындыдарга семинарлардын аргаларын толо тузаланар, јакшы иштеп турган пропагандисттердин ченемелин элбеде таркадар.

Комсомолдордын политический үредүзине ајаруны тындыдар. Јашөскүримнин политшколдорына эн артык пропагандисттер ийер. Политклубтардын ижине болужар, чоком ууламјы берер.

Ишкүчиле јаткандардын экономический үредүзин орооннын экономиказын јангырта төзөөр задачаларла, коллектив бүдүрип турган ишле көнү колбулу өткүрери бюросунун јобинде айдылды. Горисполкомго, предприятиелердин ле организациялардын башкараачыларына ишмекчилердин ле инженерно-технический ишчилердин производ-

ственно-экономический үредүзинин келер өйгө планын тургузар шүүлте эдилди.

Экономический школдордо үредү өткүрерине, семинарларды башкараына башкараачы ишчилерди ле эн артык специалисттерди ийер.

Иштеги коллективтердин Советтеринде экономический үредүни төзөп лө өткүрип турган улустын отчетторын улай угуп, ишчилер экономиканын закондорын билерин бийиктедер, тузаланарын јеткилдеер.

Партиянын обкомынын бюрозынын бу јөбинде айдылганы областьтын бастыра парторганизациясында ишкүчиле јаткандардын политический ле экономический үредүзин тынгыдарына керектү ле тузалу болор.

ПАРТИЯ ЛА ЈАНҢЫРТА ТӨЗӨШ: РОССИЯ БУГУН

«Эмдиги өйдөги айалгада партиянын национальный политиказы керегинде» КПСС жарлаган платформада РСФСР-де административный, экономический, научный керектерди башкаратан органдар, анайда ок эл-жоннын биригүлеринин органдары болор деп айдылган.

Совет Социалистический республикалардын Союзына — СССР-ге бириккен республикалардын эн жааны — РСФСР. Россиянын Федерациясында 31 автономный республика, область ла округ бар, 146 миллион кижжи журтап јат, 17 миллион квадратный километр јерлү. КПСС-те эн ле көп коммунисттер Россияда: 10,6 миллион кижжи. Калганчы өйдө журналисттер Россияны бистин Союзтын, бистин Төрөлистин, анайда ок КПСС-тин бел-арказы деп адап турганы јолду.

Орооннын бастыра јүрүминде јангыртулар болуп турганыла колбой РСФСР-дин ССР Союзында праволоры керегинде, өскө республикаларда чилеп ок, бойынын министерстволорын төзөөри, автономный республикаларынын, областтарынын ла округтарынын бойы башкарынар праволорын элбедери керегинде сурактар тургузылып јат.

РСФСР-дин праволоры керегинде бу ла өскө дө сурактарды газеттерде, журналдарда, радио-телекөрүлте ажыра шүүжип јат. РСФСР-дин Конституциясына кубулталар ла кожулталар эдери керегинде закондордын проекттерин август айда јарлаарда, олорды республиканын бастыра албатызы шүүшкен. РСФСР-дин Верховный Советинин Президиумына эки јүс мунга шыдар шүүлтелер барган. Ол шүүлтелер аайынча республиканын Верховный Совети октябрь айдын учында јараткан закондор РСФСР-дин кебер-бүдүмин өскөртөр, праволорын элбедер арга берди.

РСФСР-де көп керектерди узак өйдин туркунына Союзтын текши органдары башкарган. Андый болгонынан улам республиканын бойынын јилбүлерине, анайда ок бастыра Союзтын керектерине коомой болуп турган. Мындый айал-

гада РСФСР-дин бойынын керектерин башкарып турган органдар жок болды. Ол ок өйдө көп керектерде РСФСР-дин крайлары ла областтары башкарту жанынан союзный республикаларла тен болуп турган.

Эмди ол једикпести түзедип јоголтып баштаган. РСФСР-де республиканын керектерин башкаратан органдар төзөлип јат. РСФСР-ге строительноны башкарып турган союзный министрстволорды берген. Республиканын ич-бойындагы керектеринин Министерствозы төзөлдү. Алдында жок болгон. Россиянын наукаларынын Академиязын төзөөр сурак белетелип јат. Республиканын пресказы эл-беер ле тыгыыр. Төс телекөрүлтеде ле Бастырасоюзный радиодо Россиянын программалары јаантайын болор.

Республиканын јангы газеттери, общественно-политический ле литературно-художественный, научно-јартамал журналдары чыгып баштаар. Онон улам республиканын парторганизациязынын идеологический аргалары тыгыыр.

РСФСР-дин профсоюзтары ла комсомол база республикада бойларынын башкараачы органдарлу болор күүндү. ВЛКСМ-нин Төс Комитединин быжыл октябрь айда өткөн пленумында 1990 јылда февраль айда РСФСР-дин комсомол организацияларынын чыгартулу улүзынын съездин јууйла, Россиянын јашөскүриминин Ленинский Коммунистический Союзын төзөөр деп јөптөгөн. Россиянын профсоюзы ла комсомолы төзөлгөниле кожо олордын бойынын газеттери керектү болор.

РСФСР-дин парламенти бу јуукта республикада эн бийик јаннын јангы органдарын јөптөди. Эмди јангы тудулатан Верховный Советте тен праволорлу эки палата — Республиканын Совединин ле Национальносттор Совединин палаталары болор.

РСФСР — СССР-де эн ле көп национальностторлу республика. Кажы ла нациянын праволорын ла јилбүлерин канча ла кире толо јеткилдейле, быжу корыыры керектү. Түндүкте ле Ыраак Күнчыгышта јуртаган тоозы ас улусту албатылар керегинде кичеemelди тыгыдар керек. Сүреен бай јөөжөлү бу јерлерде промышленностьты тыгыдарда мындагы ар-бүткен тын үрелген, албатыларынын национальнй культуразына каршу эдилген. Айалганы орныктырала, тын түзедерге национальнй сурактар аайынча Россиянын государственный комитедин төзөөри темдектелген.

Россиянын городторында ла јурттарында общественный организациялардын, элден озо онын партийный организациязынын башкарынар кебер-бүдүми керегинде көп куучын болуп јат. Россиянын Компартиязын, онын Төс Комитедин төзөйтөн шүүлте бар. Андый шүүлтелер јолду. Ненин учун дезе, өскө союзный республикалардын коммунисттери бойынын компартияларына бириккен Төс Комитеттерлү. Сок јангыс Россиянын коммунисттеринде Төс Комитеттү компартия јок. Олорды төзөөри — өйдин некелтези.

КПСС-тин Төс Комитединин калганчы Пленумында бу ишти КПСС-тин Төс Комитединде Россиянын Бюрозын төзөгөниле баштаар шүүлте эдилген. Келер Пленумда бу суракты шүүжер.

Бир өйдө андый орган болгон. КПСС-тин Төс Комитединин РСФСР аайынча Бюрозы 1956 — 1966 жылдарда иштеген. Партиянын XXIII съездинде Төс Комитеттин Отчетту докладында айдылган: «КПСС-тин Төс Комитединин РСФСР аайынча бюрозы бар да болзо, јүрүмде Российский Федерациянын крайларында, областтарында партийный организациялардын ижинин јаан учурлу сурактарын түнгей ле КПСС-тин Төс Комитединин Президиумында ла Секретариатында шүүжип јат. Онын учун КПСС-тин Төс Комитединде Российский Федерация аайынча коштой база бир орган — Бюро бүгүнгү күнде керек јок боло берди».

Ол тушта Бюро государственный ла хозяйственный органдарга јөмөлтө эдеечи орган болгон. Эмди Бюроны чек өскөртө төзөөр керек. Ненин учун дезе, КПСС бойы Лениннин үредүзи аайынча общественнын политический башчызы болуп, јангырта төзөлип јат.

БОЛГАРИЯДАГЫ ЯНГЫРТУЛАР

10 ноябрьда Софияда Болгариянын компартиязынын Төс Комитедининг Пленумында партиянын башкартузында жаан солынта болды. БКП-нинг Төс Комитедининг Генеральный качызына 78 жашту Тодор Живковтын ордына 53 жашту Петр Младенов тудулган. Петр Младенов комсомолдо иштеген, калганчы он сегис жылдын туркунына Компартияда башкараачы иште, Болгариянын өскө ороондорло керектеринин министри болгон. Петр Младеновты Болгариянын Албаты республиказынын Госсоведининг Председателине туткан.

П. Младенов республикада башкараачы иштерге тудулган кийинде телефон ажыра М. С. Горбачевло куучындашканы керегинде жетирүни Болгарияда жарадып уктылар. Нөк. П. Младенов ло М. С. Горбачев БКП-нинг ле КПСС-тинг, Болгариянын ла СССР-динг ортодо најылык колбуларды мынанг ары там тынгыдар, бастыра керектерде өмөлөжөрин там элбедер, жагырта төзөшти там тереңжидер болуп куучындашкан.

Болгариянын Компартиязынын ла республиканын башкартузында өскө дө солунталар болды. Жагыртылган Төс Комитет ол ло тарый жаңы жаан керектер эдип баштады. Политбюронын жуунында азыйдагы ла жууктагы өйлөрдө истедип, партиядан чыгарткан кезик интеллигент-коммунисттерди партияга ойто алган. Олордын тоозында: писатель Георгий Мишев, философ Иван Джаджев, Недялко Белев, Николай Василев, журналисттер Георгий Тамбуев, Соня Бакша, Копринка Червенкова ла өскөлөри де.

Польшада күч керектер

Быжыл июнь айда Польшада парламентке депутаттар туткан выборлордын кийинде ПНР-динг башкарузын «Солидарность» деп адалган профсоюзтын башчыларынын

бирүзи Тадеуш Мазовецкий баштай берди. «Солидарность-тын» депутаттары министрлердин кабинетинде көп нургуны боло берген. Юридический жанынан алза, «Солидарность» политический партия эмес, профсоюз болуп артып жат. Андый да болзо, бүгүнгү күндө Польшада «Солидарность» өскө партияларла, ол тоодо Польшанын Бириккен Ишмекчи партиязыла (ПОРП-ла) кожо орооннын социаль-но-экономический жүрүмү учун каруулу политический биригү болуп жат.

Польшанын бүгүнгү политический жүрүминде жаан керектер көп болуп туру. Жүзүн-башка биригүлөр тззззззз, бойлорынын программаларын жарлагылайт. Олор кажы ла ойдзз бойын политический партия деп жарлаарга белен. Жүзүн-башка газеттер ле журналдар чыгып баштады. ПОРП-та жангыртулар болуп жат. «Солидарностьто» бой-бойыла тартышкан биригүлөр бар.

Ол ок ойдзз Польшанын албаты-хозяйствозы, экономиказы сүреен тын уур-күчтерге учурады. Ишкүчиле жаткан дардын жадын-жүрүминин кеми тын жабызай берди, баалар токтоду жок бийиктеп туру. Экономиканын колбулары үзүлип жайрадылды. Эл-жон байларга ла жоктуларга бзззинип баштады.

1985 жылда көп улус келер ойдзз жүрүм жаранарына кандый да болзо иженген, эмди андый ижениш жоголды деп, «Жиче Варшава» газет ишмекчилердин жадын-жүрүмине учурлалган статьяда бичиген. 1987 жылда, специалисттердин чотогоныла, эл-жоннын эки проценти жокту болгон болзо, эмди олордын тоозы 20 процентке көптзгзгзнын статьянын авторы темдектеди.

Польшанын жангы башкарузы орооннын экономиказын жарандырып баштады. Программада экономиканы жайым рынокко көчүрери темдектелген. 1990 жылдан ала бюджет аайынча госуларствонын чыгымдары астадылар, туш улус эзленген банктардын системазы тззззззз, госуларствонын предприятиялерин туш улуска садары темдектелген.

Польша — Европадагы политиканын тзс жеринде турган ороон. Бисле коштой турган учун эки орооннын ортодо колбулар анчада ла жаан учурлу. Биске Польшада бускалан болбойтоны жарамыкту. Ол жанынан алза, керектер жакшы деп айдар арга бар.

Мазовецкийдин башкарузын албаты-калык эмди тур-

гуза јомөп јат. Јаңы башкару Совет Союзла эдилген јөптөжүлөрдө бойына алынган молжуларын кыйа баспастан бүдүрөр болды. Польша — Варшавадагы Договордо туружат, оны тыңыдары учун кичеенип јат.

СЭВ-те текши рынок болор бо?

Андый сурак турары јолду. Күнбадышта ороондор Европанын экономический биригүзин («Текши рынокты») тзөйлө, јаан једимдерге једип алган. Былтыр СЭВ-тин бириккен рыногын тзөбөри керегинде јөптөжип алганы јүрүмде бүтпеди. Андый да болзо, Советтин 44-чи сессиязы СЭВ-тин исполкомында тзөгөн комиссия карындаштык ороондор өмөлөжип турганын јаңырта тзөбөри ишти тыңыда өткүрип, бириккен рынокты тзөбөри јанынан чокым шүүлтөлдөрдө белетеди.

Комиссияда СЭВ-тин члендери ороондордын башкаруларын таныштыратан материалдар бар. Белетелген документтерде бириккен рынокко табынча көчөтөн план тургузылган.

СЭВ-тин члендери ороондордын бириккен рыногы тзөйлө, иштеп баштаза, таможнялар јок болор, министрстволор, предприятиелер, организациялар бойлоры садыжар, керектү технология, товарлар, машиналар, јазалдар алыжар. Анайда эдетени јенгил эмес. Ороондордын экономиказы, акча-јөбжөзи ого јарамыкту болор учурлу. Келер јуук өйдө ол јанынан јаан иштер бүдүрөри темдектелген.

1990 — 1991 јылдардын туркунына најылык ороондордын бириккен рыногын тзөбөри јанынан проекттер белетеери, кезик ээжилер аайынча јөптөжүлөрдө эдери керегинде јөптөжип алган. Темдектезе, најылык ороондордын хозяйственный организациялары тзөс јерден јөп сурабай, бой-бойынын јерине барып садыжатаны, товарлар, материалдар алыжатаны, оптовый ярмаркаларда туружары керегинде, товарлардын выставка-ярмаркаларын өткүрип турар ээжилер, ортоктошкон магазиндер ачары керегинде јөптөжүлөрдө проекттери бар.

Келер бешјылдыкта СЭВ-тин члендери ороондордын бириккен рыногы иштеп баштаар.

Пленумның жаан учурлу жөптөри

Ноябрь айда Берлинде Германиянын Бирлик социалистический партиясынын Төс Комитединин 10-чы пленумы ороондо боло берген кызаланду айалганы шүүжеле, партиянын политический ле социально-экономический ижин өскөртө төзөйтөн программа жөптөди. Бүдүретен иштердин программасы ажындыра жарлалган. Оны шүүжеринде коммунисттер, ишкүчиле жаткандар турушты.

Пленумда республикада боло берген кызаланду айалга учун каруулу Политбюро бастыразы отставкага чыккан. Төс Комитеттин жаңы Политбюрозы ла качылары тудулган.

Төс Комитет СЕПГ-нин Төс Комитединин Генеральный качызына Э. Кренцти жөптөгөн.

Пленум партийный ла государственный дисциплинаны бусканы, партиянын жилбүлерине каршу керек эткени учун Г. Миттагты ла Й. Херманды Төс Комитеттин члендеринен чыгарган.

СЕПГ-нин Төс Комитеди Г. Миттагтын ла партиянын уставын бускан өскө дө коммунисттердин эткен жастыра кылыктарынын шылтактарын шиндеп көрөлө, каруузына тургуссын деп, партийный шинжүний төс комиссиязына жакару берди.

КНР: эки биленин жадын-жүрүми

Китайда болуп турган жаңыртуулар керегинде совет улустын соныркап угуп жат. Кычыраачылардын күүнзегени аайынча бүгүн бу материалды жарлап турус.

Реформа башталган 1978 жылдан ала 1988 жылга жетире крестьян улустын иштеп алган акча-жалы — ару кирелтези эки жүс бежен процентке өзөлө, жылына 463 юаньга жетти. Городтордо журтаган улустын кирелтези 190 процентке өзөлө, жылына 916 юаньга жеткен.

Өткөн он жылдын туркунына садуда товарлардын баазы 45 процентке бийиктеген.

Акча кирелте тапту жабыс бололо, баалар бийиктеп турган айалгада кыдат улус канайда конокко 2800 калорий курсак жип, орто тооло 62 жашка жетире жүрүп турганын деремнеде ле городто журтаган эки биленин жүрүмин алып көрөли.

... Шаньдун провинцияда Коучжэнь деремнеде журтаган көп улустын ортодо 48 жашту крестьянин Ван У аргалу жүрүмгө биленин подрядыла иштеп једип алды. Арендага алган 0,24 гектар јерде Ван У үйиле кожо буудай, кукуруза, арахис ле маала ажын өскүрип јат. Школдо үренип турган 13 жашту кызы, ол ок деремнеде чаазын эдеечи фабрикада иштеп турган 19 жашту уулы бар. Биле ичинин текши кеми 60 квадратный метр беш кып туралу. Бойы тудуп алган.

Өткөн јылда биленин ару кирелтези 2200 юань болды. Јыл чыгара канча кире чыгымдалган? Иштеп алган акчанын 45 проценти курсакка барган. 30 процентке шыдары кийимге ле айыл ичинде тудунар-кабынар немелер садып аларына чыкты. 1 проценти — кысты үредерине, 0,05 проценти су-кадыкты корыырына чыгымдалган.

Ван У такаалар, кроликтер, чочко азырап јат. Онын учун јип турган курсактын тал-ортозын бойы эдип алат. Ол биленин бюджетине тын јөмөлтө. Ненин учун дезе, телевизордын (өнгү эмезинин) баазы 400 юань, велосипедтин — 160, колго эдинер частын — 45 юань. Олорды ончозын өткөн јылда садып аларга келишти.

... Инженер Чэнь Цзюньвэй үйиле, кызыла кожо Чанчжоу городто Цайкх райондо үч кып квартирада јуртап јат. Квартирада кухня, ванна бар, текши кыпта диван, курсактанатан стол ло холодильник туруп јат.

Өткөн јылда Чэньнин билезинде кирелте кижии бажына 1300 юаньнан келишти.

А бу биледе кирелте канайда чыгымдалды? Иштеп алган акчанын 30 проценти курсакка барган, 55 проценти — күч керектү товарлар садып аларына, 3 проценти — квартира учун төлөөрине, 1 проценти үредүге ле эмдерге чыгымдалган.

Кажы ла ай сайын курсакка кижии бажына орто тооло 5 — 6 килограмм маала ажын, үч килограмм чочко эдин, он јымыртка, бир килограмм балык, 12 килограмм рис ле кулур, бир килограмм сарју садып алып турган.

КНР-дин башкарузы улустын јадын-јүрүминин кемин бийиктедери јанынан тын кичеенип, элбек иш өткүрип, јакшы једимдерине једип алган. Андый да болзо, бүгүнги күнде ороондо 70 миллионнон ажыра крестьяндар јокту жүрүмдү. Олордын јылына кирелтези 200 юаньнан ашпайт. Олорго болужары — башкарунын кичееген кереги.

ЖАҢЫРТА ТӨЗӨШ ЛӨ ТЫШ ПОЛИТИКА

Партия орооннын экономиказын ла совет общественнын бастыра жүрүмин жаңырта төзөп баштаганыла кожо СССР-дин тыш жаындагы политиказы ла бистин Төрөлистин телекейде айалгазы өскөлөнди. КПСС-тин Төс Комитединин 1985 жылда апрель айдагы Пленумынын ла партиянын XXVII съездинин жөптөри аайынча Совет государство бойынын тыш жаындагы политиказын жаңы түп-шүүлтөлөр эдип, өскөртө төзөди.

Тыш жаындагы политикада түп-шүүлтөлө башкарынып турган шылтуунда жаңырта төзөш өдүп келген жылдардын туркунына телекейде айалга тын жымжай бергенин СССР-дин албаты-депутаттарынын быжыл жайгыда өткөн баштапкы съезди темдектеген. Ядерный жуу-жепселди астадып баштаган. Совет Союз нажылык ороондордо турган черүлерин жандырып туру. Калганчы жылдарда СССР тыш жаында эткен жаан алтамдарынын бирүзи — Афганистанда турган черүни чыгарганы. СССР-дин ле КНР-дин ортодо колбулар ойто жаранып баштаганы — бастыра телекейдин жүрүминде жаан учурлу болды. Владивостокто жарлалган программа аайынча Индияла нажылык колбулар там тыгыды, Латин Америкадагы ла Африкадагы ороондорло саду элбеди.

Жаңырта төзөшлө колбой Совет Союз тыш жаындагы политиказында башкарынып турган ээжилер мындый:

— ороонго жеткер жок болорын ООН-нын тоомжызына ла аргаларына жөмөнип, телекейде текши колбуларды жарандырганы, жуу-жепселди ле черүлерди аstatканы ажыра политический эп-аргала жеткилдеер;

— ядерный ла ал-камык улусты кырып өлтүрер өскө дө жуу-жепселди жоголторы учун, государстволордын черүлерин жүк ле коруланарына керектү кемине жетире астадары учун тартыжар;

— бойынын кандый-бир политический, экономический

ле өскө дө амадуларына једип аларга болуп, ийде-күчти тузаланбас, ийде-күчле коркытпас; өскө ороондорло колбуларда олордын керектерине киришпес, камаанду эдерге кичеенбес;

— телекейдин јүрүминде боло берген курч сурактарда, блааш-тартышту керектерде өөркөжип јамандашпай, эптү-јөптү куучындажарга кичеенер;

— Совет Союзтын экономиказын телекейлик хозяйствого кожорго, онын бир бөлүги эдип аларга болуп, күүнзеген ончо ороондорло элбеде садыжар, экономикада, наукада ла техникада өмөлөжөрин теренжидер.

Бүгүнгү күнде телекейдин јүрүминде бастыра текши блааш-тартыш јок, амыр-энчү өзүмнин өйи. Каа-јаа јерлерде: Јуук Күнчыгышта, Төс Америкада, Африканын түштүгинде, Индокитайда јуу-согуштар болуп та турза, олор телекейде текши амыр-энчүни буспай јат. Је бузар јеткер бар. Ороондор ло албатылар кичеенбесе, јаан јуу башталар јеткер бозогого келер.

Текши амыр-энчү боло берген өйдө өткөн өйлөрдөн арткан ла бүгүнгү күнде јангы табылып турган блааш-тартышту сурактын аайына јуу-јепсел тузаланып чыгып болбос деген шүүлтеге ончо государстволор јөпсинери керектү.

Андый болгожын, черүлерди ле јуулажар техниканы коруланарына керектү кемине јетире астадар, өскө ороонды ийде-күчле коркыдып, бойынан камаанду эдип алар, өскө албатылардын керектерине кирижер, олорды коркыдар, кезедер политикадан мойнооры керектү — деп, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный Качызы, СССР-дин Верховный Совединин Председатели Михаил Сергеевич Горбачев бу јуукта Хельсинкидеги куучынында айтты.

Табынча кезик государстволордын јеринде турган өскө ороондордын черүлерин јандыраы, јуучыл-политический биригүлерди (НАТО-ны, Варшавадагы Договордын Организациязын ла өскөлөрин де) јоголторы керектү. Анайда амыр-энчүнин өйи болор.

Амыр-энчүнин өйинде государстволордын башкараачылары, ол тоодо энг бийик башчы ишчилери улай ла туштажып, эптү-јөптү куучындажып турары јаан учурлу. Андый туштажуларда блааш-тартыш болгодый керектердин аайына ажындыра чыгып, шүүлтелерди угужып, јөптөжип алар аргалу. Олордо телекейдин јүрүминде јаан учурлу

керектер аайынча шүүлтелер табылар, жаңы алтамдар эдилер.

Амыр-энчүнинг өйи — кажы бир ороондо жаан түбек бойына жарамыктуу ла тузалу колбулар төзөп алатан өй. Бу өйдө кажы ла ороон бойынын хозяйствозын жарандырып алатан, бу иште өскө ороондорло өмөлөжип, жаңы технология алыжып, бой-бойына болужып, текши ичкери көндүгетен өй болуп жат.

Амыр-энчүнинг өйи — ар-бүткеннин байлык-жөөжөзүн кичееп, ару-чек тудары жанынан ала терроризмди ле наркоманияны жоголторына жетире бастырателекейлик учурлу керектерде ончо государстволор өмөлөжөтөн, кожо иштейтен өй.

Амыр-энчүнинг өйи — кажы бир ороондо жаан түбек (жер силкинген, чайык чыккан, жоткон) болгон, кижинин жүрүмине тыг жеткерлү өскө дө керекте тургуза ла болужатан телекейлик система төзөп алатан өй.

Амыр-энчүнинг өйи — жер үстинде бар бастыра ороондордо ончо улустын праволорын корыйтан ла жеткилдейтен өй. Бу иште государстволор, башкарулар, парламенттер өмөлөжөри керектү.

* * *

Амыр-энчүнинг өйин быжу эдер иштин баштапкы ченемели бар. Андый ченемел Европада жуулды. Мында төртөн беш жыл жуу болбоды. Башка-башка политический жаңду ла социальный жүрүмдү государстволор амыр-энчү коштой турулар. 1975 жылда Финляндиянын төс городында — Хельсинкиде өткөн текши Европанын жуунында одус беш государствонун башчылары Европадагы ороондордын ортодо бүдүмжини элбедери ле өмөлөжөрүн тыгыдары жанынан жөптөжип алгандар. Онын кийнинде Стокгольмда, Венада туштажулар болды. Кажы ла туштажу жеткер жок болорын жеткилдеер, өмөлөжөрүн элбедер жолдо жаңы алтам болуп жат. Венадагы туштажунын кийнинде өткөн айларда Европадагы керектер ичкери көндүккен. Оны кижинин праволорун жеткилдеери жанынан Парижде өткөн конференция, жетирүлөр алыжары жанынан Лондондогы туштажу, ар-бүткенди корыыры ла чеберлеери жанынан Софияда өткөн жуун кереледи,

Австриянын төс городында туштажулар жаан жедимдү

өдүп турганын темдектеер керек. Венада Хельсинкидеги жуунда турушкан госу­дарстволордын чыгартулу улузы Европада черүлерди ле тегин жуу-жепселдерди астадар сурактарды шүүжип жадылар. Келер жылда бу сурактар аайынча Европадагы госу­дарстволордын башчылары чокым жөптөжүге кол салар арга бар.

Эмди Европадагы ороондордын, США-нын ла Канада-нын башчылары база катап туштажала, континенттин эки мунгынчы жылынын арыгы өйдө жүрүмин шүүжери керектү боло берди. Андый туштажуны 1992 жылда база Хельсинкиде өткүрер шүүлте бар.

Оныла коштой Совет Союз Европадагы ороондорло, США-ла, Канадала өмөлөжөрүн элбедер, Европадагы эконо­мический биригүле («Текши рынокло» колбуларды жаранды­рар иш өткүрип туру. Анайда Европада турган ончо ороондордын ортодо экономикада быжу колбулар боло берери билдирет.

СССР-дин Верховный Совединин Председатели Страсбургта болгон кийинде Күнбадыш Европанын Сове­диле, парламенттер ле башкарулар жанынан колбулар башталган. Европанын Сове­ди, онын аңылалган учреждениелери ажыра өмөлөжөтөн аргаларды тузаланар керек.

Жуу-жепселдерди астадары жанынан сурактарды алгажын, жуунда Венада черүлерди ле тегин жуу-жепселди астадары жанынан жөптөжү белетелип турганыла коштой өскө иш база өдүп жат. Химический жуу-жепселди этпейтени, тузаланбайтаны, эдилгенин жоголторы керегинде Договорго кол салар өй жууктап келди. СССР-де ле США-да ядерный ченелтелерди токтодоры керегинде куучын ичкери көндүкти. Ченелтелер токтоорын жер үстинде журтаган ончо улус сакып жат. Табару эдетен стратегический ядерный жуу-жепселди бежен процентке астадар Договорды кол саларына белетеер иш учына једип барып жат. Келер жылда жайгыда США-нын ла СССР-дин эң бийик башчылары туштажарына бу документти кол саларына белетеер арга бар боло берди.

Нөкөр Горбачев Финляндияда болордо Европанын түндүгинде јеткер јок болорын јеткилдеери жанынан жаңы шүүлтелер эткен. Бүгүнгү күнде Түндүк Европанын Күнчыгыжында бар жуучыл керептер, оло­рдо кондырылган ядерный ла тегин жуу-жепселдер, көп тоолу талайчы-жуучылдар талай јолдорды ла јараттарды корыырына керектү кеминен чик

жок ашкан. Ракетно-артиллерийский жуу-јепселдү, авиациялу, десант черүлерлү Флоттор јаныс ла талайларда эмес, анайда ок јерде жуулажар сүреен тын ийде-чыдалду. Оны астадары — бүгүңги күнде турган задача.

Бу задачаны бүдүрбегенче ороондор ортодо бүдүмјини элбедерге күч, жуу-чак башталар јеткерди астадып болбос. Ол ок өйдө Түндүк Европадагы керектерден бастыра континентте айалга камаанду болгоны текши јарт.

Совет Союз Балтийский ле Түндүкте талайларла Күнбадыш Европала, Атлантикала, Америкала, анайда ок Күнчыгышла колбулу, талайларла көп кош тартып јат. Онын учун мында амыр-энчү, јеткер јок јорук болоры бистин ороонго јаан учурлу. Түндүк Европаны ядерный жуу-јепсел јок зона эдери јанынан Финляндия эткен шүүлтени СССР јарадып туру. Је андый шүүлтени кезик ороондор, ол тоодо США јаратпай турулар. Нөкөр Горбачев М. С. Хельсинкиде айткан куучынында ол јанынан Вашингтонго база катап кычыру этти.

Совет Союз өскө ороондорды сакыбай, Түндүк Европада ядерный жуу-јепселдерди астадары јанынан калганчы эки јылдын туркунына чоком керектер эткен. Ол иштердин кезиги орто ло жуугына учар ракеттерди јоголторы керегинде СССР-дин ле США-нын ортодо Договор аайынча эдилген. Өскөзин Совет Союз алдынан бойы этти. Бүгүңги күнде Европанын түндүгине келижип турган талайларда ла јерлерде жуучыл дежурстводо бистин бир де орто ло жуугына учар ядерный ракет артпады. Бистин тактический ядерный жуу-јепселдер Түндүк Европадагы ороондордын бирүзинин де јерине јетпегедий эдип ырада тургузылды.

Совет Союз Балтийский талайдагы керептерде ле јараттай тургузылган ядерный жуу-јепселди, өскө ороондорды сакыбай, астадып баштады. Баштапкы алтам эдип, ядерный ракеттерлү суу алдыла жүрер эки керепти јоголтыс. 1990 јылдын учына јетире арткан андый төрт керепти јоголторыс. Ол кемелерге керектү эдип белетеп салган ядерный окторды база јоголторыс. Јоголтылып јаткан кемелердин ордына Балтийский Флотто өскө жуучыл керептер болбос. Бистин ороон ядерный жуу-јепселдү ороондорло, анайда ок Балтийский талайды јакалай турган государстволорло бу талайды ядерный жуу-јепсел јок зона эдери јанынан куучындажып јөптөжөргө белең.

СССР-дин Европадагы јерлеринде ле биске најылык

государстволордын јеринде черүлердин текши тоозы 200 мун кижиге астадылды. Төс Европада бис десант эдер черүлерди, суулар ла талайлар кечер техниканы аstatтыс. Кыскарта айтса, бис табару эдер черүлерди ле јуучыл техниканы астадып, арткандарын јангыс ла коруланар амадулу эдип арттырып јадыс. Келер јылда орооннын тўндўгинде бу иш божоор. Финляндияла гранда СССР-дин черўзи бўгўнги ле кўнде бу орооннын черўзинен чик-јок ас.

Бистинг ороон Тўндўктеги ар-бўткенди чеберлеери јанынан кичеенип јат. Арктикадан бастыра планетада климат, элден озо бистинг ороондо кўннинг аайы кандый болоры камаанду. Бис Арктиканы шингдеери, ар-бўткенин чеберлеери јанынан Финляндияла, Норвегияла, өскө дө ороондорло чокым өмөлөжөргө кўүнзеп јадыс.

* * *

Је ядерный јуу-јепсел јок јўрўмге баратан јолдо буудактар эмди де көп. НАТО-нын штаб-квартиразында тактический ядерный јуу-јепселди јарандырап иштинг программазын тургузып алдылар. Америкада бойынын «Јылдыстар ортодо јуулажар» пландарын ычкынар кўўндери јок. Пентагон јангы техникала јепсенерине көп миллиард доллар акча сурайт.

Ыраак Кўнчыгыштан чочыдулу јетирўлер келип туру. Мында Тымык теңистинг телкемдеринде США-нын талайда јуулажар флотынын ўредўзи өдўп јат. «Пасекс — 89» деп адалган бу ўредўде беш јўстен ажыра јуучыл самолеттор, јўске шыдар јуучыл керептер, јўс муннан ажыра јуучылдар туружат. Ол кире көп черўни ле јуулажар техниканы Тымык теңистинг толкулары экинчи телекейлик јуунын кийнинде баштапкы катап көрўп јат.

Ўредўде США-нын 7-чи флоты бастыразы туружып јат. Флотто ядерный окторлу ракеттер кондырган јети крейсер, самолетторлу төрт авианосец, канатту ракеттерлў линкор бар. Ўредў көндўккен сайын ого Япония, Тўштўк Корея, Канада, Филиппиндер, Австралия кирижип туру.

США-нын администрациязы телекейде айалга јымжап баштаган өйдө черўлердин андый элбек ўредўзин ненин учун өткўре берди? Вашингтон Азиядагы ла Тымык теңистеги керектерде, байла, азийгы шўўлтелерле башкарынып турган болор.

М. С. Горбачев Азияда ла Тымык тенгисте амыр-энчүни ле јеткер јок болорын јеткилдеери јанынан Совет Союзтын программазын Владивостокто јарлаган кийинде үч јылдан ажыра ой өтти. Бу ойдин туркунына Совет Союз Азияда ла Тымык тенгисте черүлерди ле јуулажар техниканы астадар ла анда турган ороондор өмөлөжөрин элбедери јанынан Владивостокто јарлаган программазына кожулталар эткен. Андый јангы шүүлтелерди нөкөр Горбачев Красноярскта ла Делиде айткан куучындарында эткенин бастыра телекей угуп јараткан. Ого США эмдиге јетире кандый да каруу бербеди. Онон болгой Вашингтон Тымык тенгисте ракетно-ядерный јуу-јепселдерин көптөдип туру. Мындагы ороондордын јеринде бойынын черүлеринин турлуларын јоголтор күүни јок. Тымык ла Индийский тенгистерде бийлеп алганын там ла тыгыдып туру. Оны «Пасекс — 89» керелейт.

СССР-дин өскө ороондорло керектеринин миинистри Э. А. Шеварднадзе ООН-нын Генеральный Ассамблеязынын 44-чи сессиязында айткан куучынында США Тымык тенгисте бойынын черүлерин көптөдип турганын темдектеп, амыр-энчүни ле јеткер јок болорын јеткилдеер иште јуу-јепселди ле черүлерди астадарда, талайда јуулажар флотто јуучыл керептерди, элден озо ядерный јуу-јепселдерлү керептерди астадары керектү деп јолду айткан.

Бир өйдө, јартап айтса, «соок јуунын» јылдарында Вашингтондо Совет Союз Тымык тенгисте јуучыл флотын тыгыдып туру деп тыг кыйгырышкан. Эмди дезе, озор Совет Союз Тымык тенгисте јуу башталар јеткерди астадары јанынан эдип турган шүүлтелерден јалтанып турган болгодый.

Керекти чынынча алза, Американын монополиялары Азияда ла Тымык тенгисте черүлер астаза, бойларынын бийлеп отурган айалгазы јоголорынан чочып јадылар.

Азияда ла Тымык тенгистин телкеминде турган көп ороондор, темдектезе, АСЕАН-нын ороондоры акту бойынын јилбүлерин кичееп јадылар. Олорды кем де келип башкарып турарына азыйдагы чилеп јөпсинер күүни јок. Улу Индиядан ала Кичү Вануатуга јетире көп ороондордын башкарулары ла албатылары Азияда ла Тымык тенгисте јууга белетенип, черүлер ле јуулажар техника көптөп турганын јаратпай турулар. Олорго јеткер јок, амыр-энчү јүрүм керек. Онын да учун США Филиппиндердеги јуучыл

турлуларын јоголтып салза, СССР Вьетнамда Камрань бу-
лунда јуучыл керептер токтоп турган турлуны тузаланбас
деп, Совет башкару јарлаганын мындагы ороондор јараткан.

Азияда ла Тымык тенгисте јууга белетенерин ороондор
ло албатылар јаратпай турганы Тымык тенгистин тўштў-
гинде ле Корей јарымортолықта ядерный јуу-јепсел јок зона
төзөөри керегинде эдилген шўўлтелерден көрүнет. Јаңы
Зеландиянын лейбористтеринин быјылгы конференциязы
АНЗЮС деп адалган јуучыл биригўни јоголтсын деп некеди.
Монголиянын башкарузы Азиянын ла Тымык тенгистин
ороондорынын амыр-энчў конференциязын өткүрер шўўл-
те этти. АСЕАН-нын ороондоры: Малайзия, Индонезия,
Сингапур, Таиланд бойынын јерин амыр-энчўнин, јайым-
нын ла нейтралитеттин зоназы эдип аларга кичеенип јады-
лар. Олор Камбоджада амыр-энчўни јеткилдеер иште эр-
чимдў туружа бердилер. Мында Вьетнам бойынын черўле-
рин Камбоджадан јандырганы јаан учурлу.

Бастыра бу керектер бойынын кемиле, эрчимиле, ама-
дузыла башка-башка да болзо, региондо амыр-энчўни јет-
килдеер текши ууламјылу болгоны билдирет. США көп
учуралда бу тартыжунын тууразында, баррикаданын ары
јанында болуп калат.

Тартыжу экономикага көчти. США-нын Тымык тенгис-
теги садузы кажы ла јыл сайын элбеп туру. Онын монопо-
лиялары бойынын јилбўлерин корулап аларга кичеенип
јадылар. Андый амадула бу јуукта Австралиянын төс го-
родында туштажу болды. Анда Тымык тенгистин тўштў-
гиндеги ороондордын, Япониянын ла США-нын делегат-
тары турушты. Бу туштажуда США-нын госкачызы Бейкер
Азияда јайым садуны элбедер аргалар табылды деп айткан.
Онызы чын. Анда Американын монополиялары мынан да
ары бийлеп отурар ўзеери аргалар табылган.

Андый да болзо, телекейлик керектерде башталган
јаңыртулар Азияда ла Тымык тенгисте бүгүн-эртеннен
база таркаарында аланзу јок.

* * *

Совет Союзта өдўп турган јаңырта төзөшти гран ары
јанында көп улус јарадып ла јөмөп туру. Совет экономика-
да общественнын бастыра јүрүминде, тыш јанындагы поли-
тиказы болуп турган јаңыртулардын учурын телекейдин

албатыларынын көп нургуны чике ондоп жадылар. Совет госу­дарствонун, онын политиказынын телекейде тоом­жызы бийиктеди.

Олор ончозы — жангырта төзөштин чо­кым једимдери. Бүгүнги күнде кичеейтен керек — ол једимдерди жылытпай, там көптөдөри, жангыртуларды ичкери көндүктирери. Ороондордын башкаруларыла туштажып куучындажар, амыр-энчү јөптөжип өмөлөжөрин элбедер иш — бүгүнги задача. Бу јуукта М. С. Горбачев Финляндияда, Италияда, бололо, жаңы јөптөжүлөр эткени Совет госу­дарство бу зада­чаны јүрүмде бүдүрип турганын кереледи.

Социализмнин ороондорында јаан жангыртулар башталды. Көп ороондор ичкери өзүмнин жаңы јолдорын ла эп­аргаларын табып, тузаланып турулар. Польша, Венгрия, ГДР, Болгария, Китай, өскө дө ороондор бойларынын озо­дон бери жанжыккан, ээжи-јандарын жаңы айалгага ке­лиштире жангыртып, социализмди тыныдарга, демократия­ны элбедерине кичеенгилейт.

Социализмди төзөп бүдүретен јолдор ло аргалар түнгей эмес, кажы ла орооннын аргалары, чо­кым айалгазы аайын­ча башка-башка болгонын јүрүм көргүсти. Ончо ороондор­до түнгей эдерге ченешкенинен не де болбос. Јолдор, эп­арга башка болгоны социализмди төзөп бүдүрер ченемел­ди карын байгызып јат.

Социализмнин јолына кирген ороондор ло албатылар, кижии кижини кулданбас, күчин јибес, ончо улус тен пра­волу болгонын билип алган улус качан да бу јолдон чык­пас. Эмди болуп турган кубулталар — социализмди ја­ныртып, јастыралардан, једикпес-тутактардан арчып аларына ууланган. Олор өмөлөжөрин, бой-бойына болужа­рын тыныдарга тургандары јаан учурлу.

КПСС коммунистический, социалистический, өскө дө прогрессивный партияларла колбуларында жаңы полити­ческий түп-шүүлтелерле башкарынып туру. Бастыра кон­тиненттерде демократический ийделердин фронты тынгый берди.

Тыш жагындагы политикада бистин ороон телекейдин јүрүминде болуп турган кубулталарды ајаруга алып јат.

Совет обществодо демократия элбегени, Совет парла­менттин ижи тынгыганы, албатынын дипломатиязы элбе­гени бистин орооннын тыш жагындагы политиказын чек өскөртти, ого жаңы учур, жаңы уулам­жылар, эп-аргалар бер-

ди. Олор ончозы телекейде айалга жымжаарына жөмөлтө эткен.

Же бу ишти мынан ары там тынгыдары, телекейде айалганы там жымжадары жаңыс бистен эмес, Күнбадыштагы ороондордон база камаанду. Бүгүнгү күндө НАТО-нын члендери ороондордун бурузыла айалганы жымжаткадый көп аргалар тузаланылбай жат. Жуу-жепселдерди көптөдөри токтоголок. Күнбадыштагы кезик государстволордун башчылары бистин ороондогы жагырта төзөшти жарадып турус деп айдып та турза, СССР-ле колбуларды элбедерине ле жарандыраарына күүнзебей, бистин амыр-энчү шүүлтелериске каруу бербей турулар.

Онон болгой социализм жайрадылып баштады. Совет Союз жемириле берди деген үндөр көптөди. Андый үндерди бис баштапкы катап угуп турган эмезис. Жетен эки жылдын туркунына көп укканыс. Бистин Улу Союз, Советтер Орооны уур-күчтерди өдүп, жемирилип бузулбай, женип чыккан, Совет Союз социализмди жагыртар ла тынгыдар жолго туруп алды. Бу жолло марксизм-ленинизмнин үредүзиле башкарынып, кыйа баспастан ичкери барала, телекейде энг тын социалистический государство болгон маанызын там бийик көдүрер.

Н. ТОДОШЕВ

БАЖАЛЫКТАР

Коммунисттердин жаан учурлу задачалары	3
Выборлор алдындагы идеологический иш	7
Жылдын учындагы мергендү иш	14
Уредүни жагырта тѳзѳр	19
Партия ла жагырта тѳзѳш: Россия бѳгүн	26
Болгариядагы жагыртулар	29
Жагырта тѳзѳш лѳ тыш политика	34

СОДЕРЖАНИЕ

Важные задачи коммунистов	3
Предвыборная идеологическая работа	7
Ударный труд в конце года	14
Перестройка учебы	19
Партия и перестройка: Россия сегодня	26
Перестройка в Болгарии	29
Перестройка и внешняя политика	34

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 25.12.89. АН 07641. Формат 60X84 1/16.
Усл. п. л. 2,55. Уч.-изд. л. 2,12. Тираж 300 экз. Заказ 4924.
Цена 5 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издатель-
ства, 659700 г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36.
Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 35

5 акча.